

Išgelbėtos gyvybės valstybei leidžia sutaupyti milijonus litų

277 038 atsiliepi skambučiai. Virš 6 milijonų bandymų prisiskambinti. Šiuos skaičius, kalbėdama apie 2011-uosius metus, įvardija Lietuvos telefoninių psichologinės pagalbos tarnybų asociacija (LTPPTA). Šios tarnybos žmonėms padeda dėl pačių įvairiausių sunkumų: santykių problemų, smurto namuose, patyčių mokykloje ir kt., taip pat savižudybių rizikos atvejais. Tarnybų teikiama pagalba yra nemokama, anonimiška ir lengvai pasiekama, tačiau akivaizdu, kad jos nepakanka. Be materialaus atlygio dirbantys savanoriai ir profesionalūs psichikos sveikatos specialistai galėtų atsiliepi į perpus daugiau skambučių, jei tik pačių linijų veiklos organizavimui ir plėtrai būtų skiriamas didesnis finansavimas iš valstybės biudžeto

Kaip teigia LTPPTA prezidentas dr. Paulius Skruibis, tarnybų veiklai reikalingą finansavimą paprastai skiria valstybės ir savivaldybės institucijos, verslo įmonės bei privatūs asmenys. Tačiau surenkamų lėšų vos pakanka esamai situacijai palaikyti. Todėl šiais metais LTPPTA parengė ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pristatė emocinės paramos tarnybų plėtros projektą, kurį įgyvendinus tarnybos galėtų atsiliepi maždaug į 416 tūkstančių skambučių, kitaip tariant, į perpus daugiau nei dabar.

„Retai susiduriame su tuo, kad valdžios institucijos abejotų mūsų tarnybų teikiamos pagalbos prasmingumu. Tačiau mes norime parodyti, kad tarnybų teikiamą naudą galima įvertinti ir ekonomiškai“, – tvirtina P. Skruibis. Anot jo, nedelsiant suteikta pagalba padeda užkirsti kelią problemų chronizacijai ir komplikacijoms, pavyzdžiui, psichikos sutrikimams, kurių gydymui reikalingas ilgas ir brangiai kainuojantis gydymas.

Suprantama, gana sudėtinga apskaičiuoti, kiek iš tiesų ekonominės naudos šaliai atneša tarnybų veikla, mat į jas kreipiamasi dėl pačių įvairiausių sunkumų. Tačiau įvairiose pasaulio šalyse yra bandoma apskaičiuoti, kiek „kainuoja“ žmogaus gyvybė, kuri yra išsaugoma dėl laiku suteiktos pagalbos savižudybių rizikos atveju. „Pavyzdžiui, Australijos organizacijų „Lifeline Australia“ ir „Suicide prevention Australia“ 2010 m. atliktos studijos rezultatai rodo, jog 1 savižudybė valstybei kainuoja apie 6 milijonus Australijos dolerių. Mūsų asociacijos skaičiavimais vieną Lietuvoje gyvenančio žmogaus gyvybę, skaičiuojant neuždirbtas pajamas, galima įvertinti bent 392 400 litų. Per 2011 m. tarnybų suteiktos pagalbos dėka galėjo būti išsaugota maždaug 18 gyvybių, tai reiškia, jog tarnybų ekonominė nauda siekė daugiau kaip 7 milijonus litų. Jei 2013 metais gautume finansavimą, kurio prašome, ekonominė nauda padidėtų dar beveik 4 milijonais litų. Vienas valstybės investuotas litas atneštų 4,5 litų naudos“, – atkreipia dėmesį P. Skruibis.

LTPPTA duomenimis, dažniausiai į emocinės paramos tarnybas 2011 metais skambino vaikai ir paaugliai nuo 11 iki 16 metų. Šio amžiaus skambintojai sudarė 21,4 procentą visų skambinusiųjų. 16,7 proc. skambintojų buvo vaikai nuo 7 iki 11 metų. Dar viena skambintojų kategorija – jaunuoliai nuo 16 iki 18 metų, jie sudarė 6,1 proc. visų skambinusiųjų.

Pagrindinėmis problemomis, dėl kurių jauni žmonės kreipėsi pagalbos, įvardijamos šios: santykiai su tėvais (9,05 proc. visų problemų skaičiaus), savižudybės (7,55 proc.), santykiais su kitos lyties atstovais (7,26 proc.), neturėjimas ką veikti (5,49), santykiais su draugais (5,12 proc.), fizinė sveikata (4,76 proc.) ir kt. Suaugę žmonės į pagalbą telefonu linijas skambino dėl tokių juos slegiančių problemų, kaip: psichinė sveikata (9,82 proc. visų problemų skaičiaus), santykiai su sutuoktiniu/partneriu (8,95 proc.), alkoholis ir jo sukeltos problemos (4,62 proc.), santykiai su vaikais (3,65 proc.), finansiniai sunkumai (2,86 proc.) ir kt. Tuo tarpu vaikų patiriamos problemos yra būdingos jų amžiui: sunkumai, bendraujant su bendraamžiais (12,31 proc. visų problemų skaičiaus), patyčios (9,96 proc.), sunkumai santykiuose su tėvais (8,16 proc.), fizinės sveikatos sunkumai (5,37 proc.), patirta fizinė prievarta (5,24 proc.), laisvalaikio ir užimtumo (3,91 proc.).

Šiuo metu į asociaciją yra susivienijusios 13 organizacijų, kurios organizuoja 5 linijų darbą: „Jaunimo linijos“, „Vaikų linijos“, „Pagalbos moterims linijos“, „Vilties linijos“ ir „Linija Doverija“ (pagalba teikiama rusų kalba).

2012 m. iš valstybės biudžeto linijoms buvo skirta 635 tūkstančiai litų. Iš jų – 413 tūkstančių litų gyventojų skambučiams apmokėti ir 222 tūkstančiai administravimo išlaidoms iš dalies padengti. Emocinės paramos tarnybų plėtros plano biudžetas 2013 m. sudarytų 1 474 320 litų. Dar tiek pat lėšų tarnybos būtų pasirengusios pritraukti pačios iš verslo įmonių, privačių asmenų ir kitų rėmėjų.

Daugiau informacijos:

Dr. Paulius Skruibis, LTPPTA prezidentas: paulius@jaunimolinija.lt, mob. tel. +37068636979.

Dr. Robertas Povilaitis, "Vaikų linijos" vadovas: robertas@vaikuliniija.lt, mob. tel. +37069888797.

PRIDEDAMA: priedai Nr.1, Nr.2 ir Nr. 3.

Priedas Nr. 1

Į LTPPTA vienijamas tarnybas skambina žmonės, kurie potencialiai gali nusižudyti, jeigu reikiamu metu nesulauktų išklauso ir palaikymo iš savanorio. Per 2011 m. tarnybų suteiktos pagalbos dėka galėjo būti išsaugota maždaug 18 gyvybių. Jeigu šios gyvybės būtų užgesusios, tai kainuotų valstybei **7 253 794 litus**.

Ši suma apskaičiuota tokiu būdu:

Senatvės pensijos amžius Lietuvoje¹: 61 metai.

Vidutinis skambinančiojo į LTPPTA tarnybą amžius²: 16,9 metai.

Prarasti darbingi metai: $61 - 23^3 = 38$ metai.

Vidutinis mėnesio darbo užmokestis bruto 2011 m.⁴: 2069 Lt.

Vidutinis 1 nusižudžiusio žmogaus neuždirbtų pinigų skaičius: $2069 \text{ Lt} * 12 \text{ mėn.} * 38 \text{ m.} = 943464 \text{ Lt}$.

Prarastų pajamų dabartinė vertė (diskontuotos planuojamos pajamos): 392 400 Lt.

Skambučių su savižudybės rizika skaičius 2011 m.⁵: 3235.

Santykis tarp skambučių ir skambinančių asmenų⁶: 3,5.

Potencialiai galėjusių nusižudyti ir kalbėjusių apie savižudybę asmenų santykis⁷: 1/50.

$$\frac{3235}{3,5} * \frac{1}{50} \approx 18$$

Išgelbėtų gyvybių skaičius: 18 asmenų.

Išgelbėtų gyvybių kaina: 18 asmenų * 392 400 Lt = 7 253 794 Lt.

¹ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie SADM duomenys.

² LTPPTA tarnybų duomenys.

³ 23 m. amžius pasirinktas dėl to, kad tokiu metu daugelis jaunuolių pabaigia aukštesniojo ar aukštojo mokslo studijas.

⁴ LR Statistikos departamento duomenys.

⁵ LTPPTA tarnybų duomenys.

⁶ „Jaunimo linijos“ atliktos statistinės skambučių srautų analizės duomenys.

⁷ Pasaulinės sveikatos organizacijos duomenimis santykis tarp mėginimų nusižudyti ir įvykusių savižudybių yra 20:1. Mes ėmėme dar didesnę santykį, atsižvelgdami į tai, kad tik dalis mūsų skambinančiųjų mėgino nusižudyti.

Priedas Nr. 2

Taip pat galima įvertinti savanorių darbo ekonominį efektą. Pagal numatytą 2013 m. finansavimo projektą savanorių ruošimui, emociniam palaikymui ir kvalifikacijos kėlimui yra numatyta 207 768 Lt. Jeigu vietoje savanorių būtų samdomi darbuotojai ir jiems būtų mokamas vidutinis darbo užmokestis (neskaičiuojant priedų už darbą naktį ir švenčių dienomis), būtų reikalinga **401 438 litų** suma. Ši suma apskaičiuota tokiu būdu:

Tarnybų savanorių darbo valandos per savaitę 2011 m.⁸: 597 val.

Vidutinis mėnesio bruto darbo užmokestis 2011 m.⁹: 2069 Lt.

Tarnybų savanorių darbo valandų per mėnesį vidurkis: $\frac{597 \text{ val.} \cdot 52 \text{ sav.}}{12 \text{ mėn.}} \approx 2587 \text{ val.}$

Darbuotojų etatai: $\frac{2587 \text{ val.}}{160 \text{ val.}} \approx 16 \text{ etatų}$

Darbuotojų etatai: 160 val.

Darbuotojų darbo užmokestis metams: 16 etatų * 2069 Lt/mėn. * 12 mėn. ≈ 401438 Lt.

Vadinasi, vienas valstybės litas investuotas į telefoninės pagalbos savanorių ruošimą ir palaikymą, leidžia sutaupyti 0,93 Lt.

⁸ LTPPTA tarnybų duomenys.

⁹ LR Statistikos departamento duomenys.

Priedas Nr. 3

LTPPTA vienija 13 organizacijų, kurios dirba susijungusios į 5 linijas:

„**Jaunimo linija**“ – tai pilietinė iniciatyva, kurios misija – teikti emocinę pagalbą jaunimui. Pagalba teikiama kasdien 24 valandas per parą veikiančiu telefonu, elektroniniu paštu, taip pat rengiami susitikimai visoje Lietuvoje. Tarnyba įsikūrė 1991 m., gyvuoja savanorių ir lyderių iniciatyvos ir entuziazmo bei rėmėjų dėka. 2011 m. buvo užregistruota virš 2 milijonų bandymų prisiskambinti į „Jaunimo liniją“. Atsiliepta buvo tik į 92 tūkstančius iš šių skambučių. Linija kartu su muzikantu ir aktoriumi Andriumi Mamontovu nuo 2009 m. vykdo iniciatyvą „**NEBIJOK KALBĖTI**“, kurios tikslas – parodyti, jog kiekvienas iš mūsų galime padėti žmonėms, ketinantiems nusižudyti. Jos metu platinami atvirukai, kuriuose pateikta svarbiausia informacija, kaip padėti žmogui, galvojančiam apie savižudybę. 2010-2012 m. rengiami iniciatyvos susitikimai su gyventojais, orientuojantis į tuos Lietuvos miestus ir miestelius, kuriuose savižudybių rodikliai yra didžiausi.

„**Vaikų linija**“ – tai 15 metų veikianti pagalbos tarnyba vaikams ir paaugliams. Tarnyboje dirba apie 150 savanorių, kiekvienais metais yra atsiliepiama į maždaug 100 000 vaikų ir paauglių skambučių. Nuo 2004 m. „Vaikų linija“ taip pat teikia nemokamą pagalbą elektroniniu paštu. Organizacija nuo 2004 m. taip pat vykdo kampaniją „**BE PATYČIŲ**“, kurios tikslas – kovoti su patyčiomis mokykloje. Kampanijos metu buvo išleista nemokamas literatūros mokykloms, organizuotos tarptautinės konferencijos, sukurta interneto svetainė www.bepatyciu.lt, pritraukti visuomenėje žinomi žmonės, kurie padeda spręsti šią problemą. Taip pat organizuota „Savaitė BE PATYČIŲ“ bei kitais būdais skatinta gerosios patirties, sprendžiant smurto ir patyčių problemas Lietuvoje, sklaida.

„**Pagalbos moterims linija**“ – teikia psichologinę emocinę pagalbą moterims nuo 2004 m. Per 2011 m. buvo atsiliepta į 13434 skambučių, nuo 2011 m. atnaujintas konsultavimas elektroniniu paštu. Emocinę paramą telefonu teikia specialius mokymus baigusios savanorės-konsultantės.

„**Vilties linija**“ – skubią anoniminę psichologinę pagalbą suaugusiems asmenims teikia jau tai daugiau nei 20 metų. Pagalba teikiama kasdien, 24 valandas per parą veikiančiu telefonu, taip pat elektroniniu paštu. Į laiškus atsako Klaipėdos Psichikos sveikatos centro specialistai. Klaipėdos mieste taip pat veikia mobili krizių įveikimo komanda.

„**Linija Doverija**“ (pagalba teikiama rusų kalba) – savo veiklą vykdo jau 14 metų. Visaginė įsikūrusioje organizacijoje dirbantys savanoriai teikia emocinę paramą telefonu rusakalbiam Lietuvos jaunimui. Per 2011 m. buvo atsiliepta į 4315 skambučių.